

УДК 330.131.7:336:631.11

Сіренко Н.М. д.е.н., професор

Мінаєва А.С.

Миколаївський національний аграрний університет

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті деталізовано поняття фінансового ризику, обґрунтовано основні критерії ідентифікації фінансових ризиків та особливості впливу на діяльність сільськогосподарських підприємств, визначено механізми їх нейтралізації при здійсненні підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: фінансові ризики, сільськогосподарські підприємства, ефективне управління, страхування, лімітування, хеджування, диверсифікація.

Сиренко Н.Н., Мінаєва А.С.

МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье детализировано понятие финансового риска, обоснованы основные критерии идентификации финансовых рисков и особенности воздействия на деятельность сельскохозяйственных предприятий, определены механизмы их нейтрализации при осуществлении предпринимательской деятельности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: финансовые риски, сельскохозяйственные предприятия, эффективное управление, страхование, лимитирование, хеджирование, диверсификация.

Syrenko N., Minaieva A.

MECHANISM OF FINANCIAL RISK MANAGEMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

The concept of financial risk is gone into detail in the article, the basic criteria of authentication of financial risks and feature of influence are reasonable on activity of agricultural enterprises, the mechanisms of their neutralization are certain during realization of entrepreneurial activity of subjects of menage.

Keywords: financial risks, agricultural enterprises, effective management, insurance, limiting, hedging, diversification.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Діяльність сільськогосподарських виробників є більш ризиковою, ніж підприємницька діяльність в інших галузях економіки. Рішення, які приймають підприємства під впливом об'єктивних та суб'єктивних чинників, реалізуються в умовах невизначеності, що в подальшому впливає на одержання запланованих результатів їх діяльності. Тобто, ризики, з якими стикається суб'єкт господарювання, впливають на його конкурентні переваги та фінансовий стан. Найбільш суттєвими, зазвичай, вважаються виробничі ризики, однак нині спостерігається тенденція до підвищення значення фінансових ризиків, оскільки вони здійснюють прямиий вплив на фінансовий стан суб'єктів господарювання. Саме тому управління фінансовими ризиками є важливим науково-практичним питанням, яке потребує комплексного дослідження і удосконалення.

Аналіз останніх наукових досліджень у яких започатковано вирішення проблеми. Значну увагу проблемі фінансових ризиків сільськогосподарських підприємств приділяли такі науковці, як: Кірейцев Г., Поддєрьогін А., Колібаба Р.,

Антонюк Н., Сіренко Н., Бурковська А., Тарасов А., Трусова Н., Журавка О., Партин Г., Некрасов А., Захарова Н. та ін. Однак, це питання залишається актуальним, оскільки окремі аспекти управління фінансовими ризиками підприємств ще недостатньо вивчені, не знайшли практичного втілення, а, отже, вимагають поглибленого дослідження.

Цілями статті є обґрунтування необхідності виявлення та ідентифікації фінансових ризиків, особливостей їх впливу на результативність діяльності сільськогосподарських підприємств, а також обґрунтування практичних рекомендацій щодо нейтралізації негативних наслідків їх дії.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для подальшого виділення основних механізмів управління фінансовими ризиками на сільськогосподарських підприємствах необхідна визначеність щодо сутності поняття «фінансові ризики».

В процесі дослідження встановлено, що однастайності серед вітчизняних науковців у визначенні поняття «фінансовий ризик» немає. Так, Кірейцев Г. стверджував, що фінансовий ризик у сучасних умовах – це ризик, не тільки фінансової, а також операційної та інвестиційної діяльності, а тому може розглядатися як сукупний ризик підприємства [1].

Поддєрьогін А. визначає фінансові ризики як вплив сукупності фінансових показників при здійсненні фінансової діяльності, а також забезпечення фінансової спроможності підприємства (структура капіталу та фінансовий леверидж як фактор забезпечення зобов'язань підприємства; зміна кредитних ставок, внаслідок чого формується відхилення реальної вартості обслуговування капіталу підприємства від поточної ринкової вартості; зміну нормативно-правового поля здійснення фінансової діяльності; зміну тривалості фінансового циклу як фактора формування касового розриву та забезпечення резерву ліквідності підприємства; зміну платоспроможності кредиторів та дебіторів підприємства; ймовірність оголошення підприємства банкрутом; загрозу ринку корпоративного контролю – втрату контролю над підприємством внаслідок ворожого поглинання, і, як результат, втрату контролю за його грошовими потоками) [2].

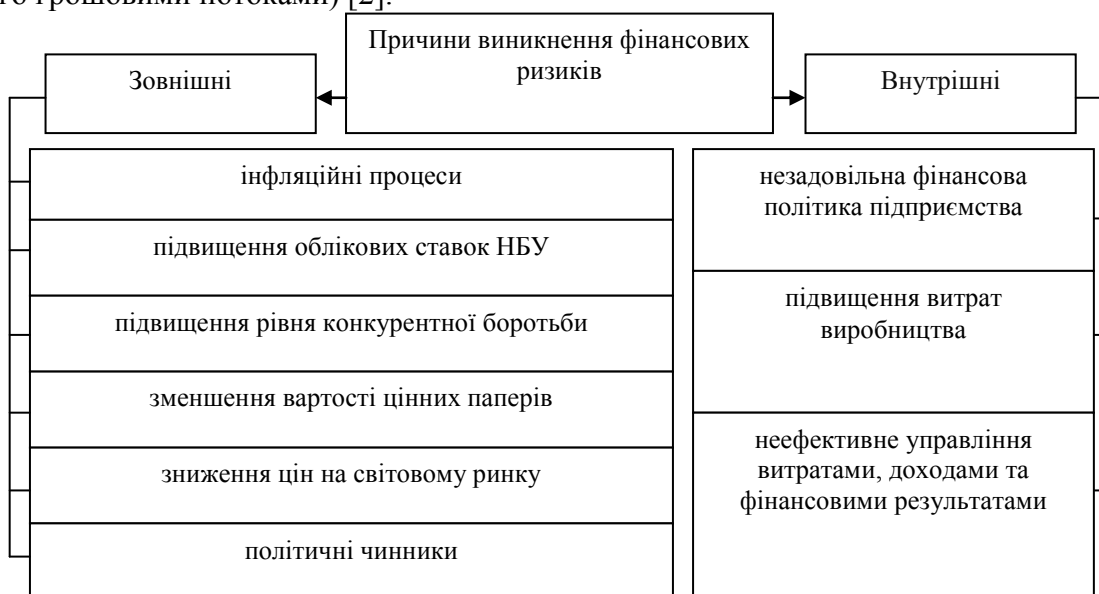

Рис. 1. Схема причин виникнення фінансових ризиків діяльності сільськогосподарських підприємств

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Колібаба Р., описуючи фінансовий ризик як імовірність настання умов, за яких підприємство буде неспроможне виконувати свої фінансові зобов'язання та забезпечувати стабільний розвиток, відносить до нього ризики залучення фінансово-кредитних ресурсів, валютний ризик, дорогий капітал – високі відсотки на користування кредитами, операційні витрати, боргове забезпечення [3].

Виходячи з цього, визначено, що одним із найпоширеніших ризиків сільськогосподарських підприємств є недостатня забезпеченість власними фінансовими ресурсами, а другим – складна процедура отримання банківських кредитів. Відповідно це негативно впливає на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції та спричиняє низький рівень ефективності використання капіталу підприємства через неможливість побудови оптимальної його структури.

Фінансові ризики можуть виникнути з різних внутрішніх і зовнішніх причин і досить спонтанно в процесі діяльності підприємства. Зовнішні причини формування фінансових ризиків виникають у результаті взаємовідносин підприємства з фінансовими інститутами, тобто банками, біржами, страховими компаніями тощо (рис.1).

Управління фінансовими ризиками дає можливість раціонально використовувати ресурси, розподіляти відповідальність, покращувати результати діяльності підприємства та забезпечувати прийнятний рівень ризику [5]. При забезпеченні нейтралізації фінансових ризиків суб'єкти господарювання можуть використовувати стратегію уникнення ризику та стратегію утримання ризику (рис. 2).

Рис. 2. Схема форм і методів управління фінансовими ризиками сільськогосподарських підприємств

Джерело: розроблено автором за даними [7]

Перша стратегія передбачає розробку таких заходів внутрішнього характеру, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. До них відносять:

- відмову від здійснення фінансових операцій, рівень ризику яких надмірно високий;
- відмова від продовження господарських відносин із партнерами, які систематично порушують контракти зобов'язання;
- відмова від надмірного використання у великих обсягах позикового капіталу;
- відмова від використання тимчасових вільних грошових активів у короткострокових фінансових інвестиціях [6].

Друга стратегія передбачає прийняття суб'єктом господарювання певної величини фінансового ризику і реалізується за рахунок сукупності спеціальних методів та фінансових технологій.

Означені методи утримання фінансових ризиків спрямовані на більш детальне вивчення проблемних питань, які в будь-який момент можуть обернутися серйозними проблемами для сільськогосподарських підприємств, а також на розробку ряду заходів для зниження рівня ризику, який виникає за певних умов.

При цьому, інструментами утримання ризику, якими підприємство може скористатись самостійно, виступають:

- 1) диверсифікація фінансових ризиків: переробка сільськогосподарської продукції; виробництво несільськогосподарської продукції та надання послуг; екологічно чисте виробництво сільськогосподарської продукції та здійснення діяльності зі збереження ландшафтів і виробництва добрив;
- 2) хеджування фінансових ризиків: опціон; форвардні і ф'ючерсні контракти; своп-контракти; варанти тощо;
- 3) механізм лімітування концентрації фінансових ризиків: максимальний розмір вкладення засобів у цінні папери одного емітента; максимальний період відвернення засобів у дебіторську заборгованість;
- 4) самострахування та страхування із залученням страхових компаній: формування резервного фонду, цільових резервних фондів; використання нерозподіленого прибутку звітного періоду; страхування фінансових ризиків із залученням страхових компаній [7].

Висновки. В умовах жорсткої конкуренції сільськогосподарські підприємства змушені приймати рішення, пов'язані із необхідністю збільшення розмірів прибутку, проте, такі рішення підвищують і рівень фінансового ризику. Таким чином, проблема фінансових ризиків агроформувань є надзвичайно актуальною, оскільки вони призводять до повної чи часткової втрати запланованих фінансових результатів. Тому, на початковому етапі управління фінансовими ризиками їх необхідно виявити та ідентифікувати, потім здійснити детальне оцінювання загроз, і, на основі проведеного дослідження, приймати відповідні управлінські рішення щодо стратегії управління підприємством за цих умов. Ефективне та результативне управління фінансовими ризиками в коротко- та довгостроковій перспективі сприятиме недопущенню збитків підприємства, його банкрутству і наступної ліквідації.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий менеджмент : Навч. посібн. / за ред. проф. Г. Кірейцева. - К.: ЦУЛ. - 2002. - 496 с.
2. Фінансовий менеджмент: Підручник/ Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. Поддєрьогін. - К: КНЕУ, 2008. - 536 с.
3. Колібаба Р. Дії щодо мінімізації ризиків в аграрному секторі / Р. Колібаба. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>
4. Партин Г. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації / Г. Партин, О. Бурба // Науковий вісник НЛТУ України. - 2010. - Вип. 20.9. - С. 215 - 220.
5. Вплив фінансових ризиків на результати діяльності підприємства [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1006>
6. Некрасов А. Управління фінансовими ризиками в Україні в сучасних умовах / А. Некрасов, В. Пастухов // Економічний простір. - 2011. - Вип. 16 (125). - С. 112 - 121.
7. Захарова Н. Механізм управління фінансовими ризиками аграрних підприємств / Н. Захарова // Вісник СНАУ. - 2011. - Вип. 6/2. - С. 164-167.